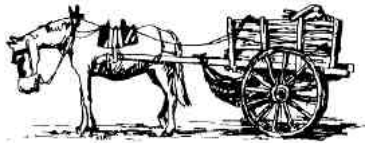

De Rosdoek

De Rosdoek 138 · Juni 2011

Heemkundige Studiekring “De Acht Zaligheden”

**“Uitgeslapen
mensen kiezen
voor een betaalbaar
kwaliteitsmatras.”**

**UW BEDDENSPECIALIST
VANAF 1981**
**WONINGINRICHTING
DE WIN EERSEL**
ODRADA STRAAT 48 • TEL. 515016

***Voor al uw thuiszorg en
hulp in de huishouding,
bel Zorgcentrum Merefelt !***

Zorgcentrum Merefelt

*Zorgcentrum Merefelt maakt deel uit van de
Regionale Stichting Zorgcentra de Kempen
Bezoekadres: Parklaan 2, 5504 GB Veldhoven
Mooier Merefelt rekeningnummer Rabobank West*

*www.rszk.nl
Tel.: 040-253 50 40
1345 79 445.*

Afb. voorzijde: Houtsnede van “*der Meister von Zwolle*”

De Rosdoek 138

Juni 2011

In Memoriam Theo van der Aalst

Kees Cornelissen 4

Oorlogsslachtoffers in vreedestijd

Bart Beex 5

Ongewenste burgemeesters

Thieu Vlemmix 15

De legende van Sint Christoffel ontheiligd

Kees Cornelissen 22

De boekenplank

Kees Cornelissen 26

Heemkundig Allerlei

Piet Vermeulen 30

De Rosdoek is een uitgave van
Heemkundige Studiekring "De Acht Zaligheden".
Verschijnt 4 x per jaar. Volgende nummer in september 2011.
ISSN 1384-086X

Redactie:

H. Backbier, Vessem, 0497 - 591451

K. Cornelissen, Eersel, 0497 - 512208

H. Grielen, Eersel, 0497 - 512897

A. Kockx, Veldhoven, 040 - 2531596

P. Vermeulen, Veldhoven, 040 - 2531817

E-mailadres redactie: p.vermeulen40@upcmail.nl

Secretaris: P. Hooijmaijers, 0497 - 515144, E-mail: p.hooijmaijers@planet.nl

Website: www.hskdeachtzaligheden.nl

IN MEMORIAM THEO VAN DER AALST

Op donderdag 28 april is onze oud-redacteur Theo van der Aalst rustig in de Floriaan in Bladel overleden, 91 jaar oud. Hij heeft zijn laatste reis zo lang mogelijk uitgesteld, omdat hij wenste thuis te blijven als het enigszins mogelijk was

Theo was zeer belezen, niet omdat hij veel las maar omdat hij zich het gelezene bijna feilloos bleef herinneren. Veel tijd en veel reizen naar Antwerpen heeft hij besteed aan het onderzoek naar gegevens over kinderen die eeuwen geleden wegens armoedige familieomstandigheden vanuit deze stad naar het platteland zoals in Reusel overgeplaatst werden. Van de resultaten van zijn onderzoek heeft hij ons vele malen in de Rosdoek verslag gedaan. De tijd voor een uitvoerige studie is hem niet meer gegeven.

Theo, onze hartelijke dank voor je jarenlange inzet.

Kees Cornelissen

OORLOGSSLACHTOFFERS IN VREDESTIJD

Het lot van de mijnenruimers van Brigade Draeger

Einde van de oorlog. In honderden mijnevelden liggen in de bodem honderdduizenden landmijnen verborgen. Vooral de kustgebieden en het zuiden van Nederland liggen bezaaid. De wederopbouw en het herstel van de landbouw worden belemmerd. Op alle momenten van de dag en op talloze onverwachte plaatsen blijft het noodlot toeslaan. Op enig moment worden Duitse krijgsgevangenen ingezet bij de ruiming. Zo ook op de Troprijt in Bladel.

Mijnevelden Troprijt

In september 1944 naderen vanuit het zuiden geallieerden Bladel. De Duitsers blazen de bruggen over de Goorloop op en leggen mijnen. Zo ook op Troprijt. Daarvan is geen legrapport opgemaakt. Tegen het eind van de

oorlog zijn er in het wilde weg mijnen gelegd. Van zo'n veld werd vrijwel altijd een uitvoerig rapport opgemaakt met naam, ligging, markeringspunten, omschrijving, aantal en soort mijnen, enzovoorts. Na de oorlog kwamen die beschrijvingen voor een deel ter beschikking van de ruimers, maar niet in Bladel. Eerst een jaar nadat de kruitdampen zijn opgetrokken, wijzen personeel van het gemeentehuis in Bladel en enkele burgers de locaties aan.

In *Oorlogsherinneringen Bladel Netersel negentien 40-negentien 45*, een uitgave van Heemkundige Kring Pladella Villa (1994), wordt door H. Schenning verhaal gedaan van de gebeurtenissen op 26 oktober 1945. “Duitse S.S. krijgsgevangenen onder leiding van Nederlandse militairen moesten de mijnen opgraven. Daarna werden de mijnen twee aan twee in een kuil bijeen gelegd om ze tot ontploffing te brengen. De kuil was eerst gegraven in het bos bij de stroomovergang. Toen de laatste mijnen bij de kuil gebracht werden stonden de vier krijgsgevangenen op de rand van de kuil. Plotseling ontploften de mijnen en kwamen alle gevangenen om. Van hun lichamen is bijna niets teruggevonden. Het is niet bekend of de laatste mijnen met opzet in de kuil zijn gegooid.” De tekst ademt een sfeer van rechtvaardiging, zoal geen bewuste daad van wraak, mede door een relatie tot vrijwilligers te suggereren die zich vanuit het verzet na de oorlog aanmelden voor een militaire functie. Een daad van persoonlijke wraak. En dat richting de verpersoonlijking van het Kwaad zelf: de SS. Dit vraagt erom allereerst de context van het ruimen van mijnen vlak na de Tweede Wereldoorlog in Nederland te schetsen en te zoeken naar mogelijk aanvullende getuigenissen.

Naar een professioneel mijnenruimen

Tegen het eind van de oorlog realiseert de Nederlandse regering in ballingschap zich dat alle explosieven zo snel mogelijk verwijderd moeten worden. In Londen is men na de bombardementen met de neus op de feiten gedrukt; de slachtoffers ten gevolge van niet ontplofte vliegtuigbommen. Een aantal militairen volgt in 1943 een tweeweekse cursus bomopruiming bij de School of Military Engineering en zal na de oorlog personeel moeten werven en opleiden voor dit werk. De aard en omvang van de problematiek en de personele capaciteit worden echter stevig onderschat. De mijnen die men op D-day in Normandië aantreft, schudden de verantwoordelijken wakker.

In 1944 geeft het geallieerde leger in Zuid-Nederland voorrang aan operationeel ruimen. Dat wil zeggen aan het ruimen van objecten die van militair belang zijn zoals belangrijke wegen, bruggen, spoorwegen, vliegvelden en hoogspanningsleidingen. Het herstel van

de economische ontwikkeling en de voedselvoorziening wordt ernstig belemmerd. Een enquête, kort na de bevrijding ingesteld door het Bureau Oogstvoorziening van de Directie van de Landbouw te Breda, wijst uit dat in de drie bevrijde provincies 8.000 ha cultuurgrond met mijnen zijn belegd, terwijl 40.000 ha niet kan worden bereikt. Nog afgezien van de geïnundeerde gebieden. Uit een telling gehouden door de Commandant van de MOD blijkt, dat in geheel Nederland op 1 juni 1946 5400 mijnevelden (met 3 tot 4 miljoen mijnen) zijn gekarteerd en dat nog circa 900 mijnevelden in beeld gebracht moeten worden.

Militairen van de Binnenlandse Strijdkrachten (Sectie Bom Opklaring) en burgers starten het levensgevaarlijke mijnenruimen. Gevangengenomen SS-ers worden eveneens ingezet. In november 1944 wordt het initiatief genomen voor een Nederlandse Mijnenopruimdienst die moet zorgen voor het systematisch ruimen.

Hierbij worden ook Nederlandse militairen ingezet. De meesten hebben zich na de bevrijding gemeld als oorlogsvrijwilliger. Eind 1944 heeft een groep een opleiding afgerond op de Engelse Mijnschool.

Vervolgens wordt de Netherland Mine Lifting Company, bestaande uit een staf en drie secties, opgericht. Deze op haar beurt gaat op in de Mijn Opruimingsdienst, vanaf 1946 de Mijn- en Munitie Opruimings Dienst geheten.

Na het einde van de oorlog komen voor het opsporen vrij snel gegevens over de locatie van mijnevelden en informatie over de verschillende typen mijnen beschikbaar. Zowel van geallieerde zijde als van de meeste Duitse mijnevelden krijgt men kaarten. Voor het demonteren en ruimen zijn echter beperkt menskracht en middelen beschikbaar.

Inzet Duitse krijgsgevangenen

Naast de militaire mijnopruimingsdiensten blijven een paar honderd burgermijnopruimers (6 gulden per dag exclusief 4 gulden gevarengeld) aan het werk. Vanuit de bevolking komen echter steeds meer protesten. Menigeen meent dat deze gevaarlijke klus het best door geïnterneerde NSB'ers en Nederlandse SS'ers of Duitse krijgsgevangenen gedaan kan worden.

De Conventie van Genève verbiedt het echter om krijgsgevangenen in te zetten voor het ruimen van mijnen.

Wel eigen burgers en militairen. Een naoorlogs dilemma.

Men stelt het vervolgens zo voor dat het formeel niet gaat om krijgsgevangenen maar Surrendered Enemy Personnel (SEP) of Disarmed Enemy Forces (DEF) ofwel 'ontwapende vijandelijke militairen'. Deze groep mag, strikt formeel genomen, wel worden ingezet als arbeidskracht en bij het opruimen van explosieven. Duitsers

en zij die hun lot daaraan verbonden hebben, worden aldus gedwongen de wrange vruchten te plukken van wat men zelf heeft gezaaid. Een variant op het hedendaagse principe ‘de vervuiler betaalt’.

Na de capitulatie in september 1945 verblijven in Nederland ongeveer 120.000 Duitse militairen in Engels en Canadees krijgsgevangenschap. Daarvan blijven circa zeventuizend Duitse genisten en militairen van de Kriegsmarine nog enige tijd in Nederland. De krijgsgevangenen die achterblijven, worden ingezet bij het ruimen van mijnen. Vanaf dan zorgen de Nederlandse militairen voor de bewaking en ruimen nauwelijks zelf meer. Onder die Nederlandse militairen zijn ook oorlogsvrijwilligers die naar de (Engelse) mijnschool waren geweest.

De Duitsers moeten regelmatig ter controle oftewel ‘naruiming’ door het veld om er zeker van te zijn dat er geen mijn meer is achtergebleven. Honderden Duitse krijgsgevangenen komen na de oorlog om bij het ruimen van mijnen.

Pionier-Brigade Dräger

De Duitse krijgsgevangenen werken onder eigen commandanten en staan in eerste instantie onder Canadese en Britse bewaking.

Vanaf 1 oktober 1945, na ook nog enige tijd bewaakt te zijn door de Joodse Brigade, komen zij onder Nederlandse bewaking te staan. Dat wil zeggen begeleid worden naar, op en van het werk met strakke discipline en orde. De bewakers bemoeien zich niet met de interne Duitse aangelegenheden en ook niet met de uitvoering van het werk. Bevelen worden door eigen Duitse meerderen gegeven. Niet nodig te vertellen dat dit wel eens tot misverstand, ergernis en misschien zelfs wel fatale gevolgen leidt. De bewakingstroepen vormen een ratjetoe van vrijwilligers, voormalige verzetsmensen, oud-leden van de ondergrondse en anderen.

De genisten worden bij de zogenoemde Pionier-Brigade Dräger ondergebracht, genoemd naar de Duitse genist en commandant luitenant-kolonel Rudolf Dräger. In totaal had de brigade een sterkte van meer dan 3000 (onder)officieren en manschappen.

Onder commando van kapitein-ter-zee Donatz wordt voor het ruimwerk ook de voormalige Kriegsmarine ingezet; hoofdzakelijk in Hoek van Holland en IJmuiden.

Het gaat hier om eenheden die bekend waren met de materie. Het veelvoud aan typen mijnen en ontstekingsmechanismen maakt dat het werk desalniettemin gevaarlijk was. Dat wordt nog eens onderstreept door het hoge aantal ongevallen. Tot 1 november 1945 vielen bij de brigade Dräger 162 doden, 185 zwaar- en 196 lichtgewonden. Tussen de één en twee miljoen mijnen werden geruimd. In eerste tijd zijn Dräger en zijn mannen actief ten noorden van de Waal. In september 1945 verlegt men de activiteiten naar het gebied tussen Waal en grens met België. Eén van de eenheden, Fallschirm Pionier Bataillon 6 en actief vanuit Heesch/Oss, ruimt op 25 en 26 oktober 1945 een mijnenveld op de Troprijt.

Terug naar vrijdag 26 oktober 1945

Fallschirmpioniere zijn speciale eenheden die getraind zijn voor specifieke opdrachten als bruggen bouwen, mijnenvelden leggen of onklaarmaken, bunkers en andere versterkte stellingen ontmantelen en vrijmaken voor de achter hen volgende infanterie, tanks uitschakelen enzovoorts. De Romeinen kennen al vergelijkbare eenheden. Het begrip ‘Pionier’ in de meer recente betekenis voegt samen de functies van sappeur, mineur en pontonnier. Van 1938 tot 1945 werpen de Duitsers 13 para-pionierbataljons in de strijd. Zo ook Fallschirm Pionier Bataillon 6 dat bij het ruimen op de Troprijt onder bewaking staat van de 5^e Geniecompagnie. Er worden in totaal 85 zogeheten Tellerminen-42 geruimd. De officiële stukken vermelden dat 4 krijgsgevangenen “door eigen onvoorzichtigheid bij het brengen van de Tellerminen-42 naar de ontploffingsplaats” verongelukt zijn. Ze zijn alle vier begraven op de Duitse begraafplaats in Viersen-Süchteln in Duitsland. Het gaat om pionier Helmut Auerswald (16.07.1928), pionier Otto Emrich (14.10.1927), gefreiter Hubert Frank (31.12.1927) en pionier Rudi Schmidt (10.06.1928). Helmut, Otto, Hubert en Rudi - nog geen 18 jaar oud ten tijde van de bevrijding - zullen hun geliefden niet meer levend terugzien.

De suggestie dat opzet, van Duitse of Nederlandse zijde, in het spel zou kunnen zijn, wordt niet bevestigd. Dat het om Duitse SS-soldaten zou gaan, lijkt eveneens suggestief gezien hun leeftijd en eenheid. Overigens waren het voornamelijk Nederlandse SS-ers die werden ingezet bij het mijnen ruimen.

Nu leven er geen ooggetuigen meer bij wie te informeren. Het aanwijzen van de mijnenvelden gebeurde mede door de toenmalige gemeentebode. Diens zoon weet anno 2010 echter nog vrij levendig de sfeer te beschrijven die heerste toen betrokkene en de Nederlandse leiding terugkwamen van de Troprijt en bij hem thuis een terneer-geslagen indruk maakten vanwege de explosie die men had gezien en de verspreide mensenresten. Hij had het er, meer dan 60 jaar na dato, over dat iemand op een mijn ging staan en over 3 gesneuvelden. Wat maar weer eens bevestigt dat fictie en feit niet altijd samenvallen in de herinnering. De kwestie had een diepe indruk achtergelaten bij de aanwezige mensen en dat weer op de zoon van de gemeentebode. Nu zal het geheugen in grote mate wel betrouwbaar zijn: met de aanwezigheid van derden lijkt opzet uit te sluiten. Tegenwoordig zouden we dat trouwens betitelen als eigen rechter spelen en moord. Daar lijkt echter geen grond voor. Gelukkig, gelukkig voor alle betrokkenen.

Het opruimen in Bladel behoort tot de laatste ruiming. In dezelfde week als het ongeval gebeurt, besluit men tot reorganisatie van Brigade Draeger. “Nu de ruiming van de gekarteerde mijnenvelden teneinde loopt, is er geen werk meer voor de gehele brigade. Voorgesteld wordt de brigade te reduceren tot 2 bataljons van 4 compagnieën elk”, zo valt te lezen in de stukken van het Militair Gezag.

Stille getuigen

Onduidelijk zal blijven wat de feitelijke gang van zaken is geweest. Er is weinig reden te denken aan (zelf)moord. Een voor- of na-explosie? Niet onmogelijk. Wie zal het zeggen.

Boobytrap, koppeling aan granaat, anti-demontage ontstekingen?

Vertraagde, extra gevoelige of meervoudige ontsteking? Vervormde

en dus onbetrouwbare mijnen? Officieel is er slechts sprake van ruimen van antitankmijnen van het type Tellermine-42.

De Tellermijn was gericht op het uitschakelen van tanks en gepantserde voertuigen. De mijn was van metaal, plat van vorm en cirkelvormig (zie afb.), woog negen kilogram en was met een handvat aan de zijkant makkelijk te transporteren.

De lading bedroeg ongeveer 5 kilogram TNT die tot ontploffing werd gebracht door een drukontsteker die bovenop zat. Een druk van 150 kg was voldoende om de lading tot ontploffing te brengen.

Je mag aannemen dat de Duitsers zelf uiteraard soorten en typen mijnen en legtechnieken kenden. Maar of men in de nadagen van de oorlog zich bij het leggen nog steeds even precies aan de eigen protocollen hield? Ook mag niet uitgesloten worden dat (zware) explosieven van elders aangevoerd zijn om gelijktijdig onschadelijk gemaakt te worden.

Het is becijferd dat van de Duitsers die de oorlog overleefden en werden ingezet bij het mijnen ruimen, alsnog in gevangenschap 1 op de 4 om het leven kwam. Wat is de uitwerking op de psyche geweest van zeer frequent te moeten bemerken dat bij terugkomst in het kamp weer eens een bed niet meer beslapen zal worden? In het boek over de oorlogsdagen in Bladel wordt gesproken van aanvoer van mijnen naar de mijnenvelden “met kruiwagens, zelfs met kinderwagens”;

een weinig geordend en gedisciplineerd beeld, laat staan van de spreekwoordelijke Duitse Gründlichkeit, roept dat op. Ook een legrapport ontbrak. En daarmee ook de mogelijkheid van een vergelijking van aantal gelegde en geruimde mijnen. Zoals niet zelden wordt een mijnenveld daarmee een boemerang en de ironische zelfbetiteling van Himmelfahrt-kommando snel realiteit.

Slachtfeld
Käthe Kollwitz, 1907

Later zal dit nog Louis Wouters op die plek noodlottig worden bij de aanleg van een noodbrug. Hij was bezig de Goorloop te herstellen die op die plek breder was geworden als gevolg van het opblazen van de brug. Met paard en kar met zand kwam hij op een mijn terecht. Het lijkt er alleszins op dat het ‘ooggetuigenverslag’ een samenraapsel is van horen zeggen, selectief geheugen, eigen interpretatie en projectie en invullen van een gebeurtenis waar iedereen ver van gehouden werd. De regionale krant besteedt er geen aandacht aan. Dagelijks vallen er doden door mijnen. Zelfs van het sneuvelen van burgers wordt geen melding gemaakt. “Hond bijt man” is geen nieuws; “Man bijt hond” echter wel. In de oorlogsherinnering van vooral de oudere generatie past dan ook nog eens het beeld van SS-soldaten die hun leven verloren door vermeend of gesuggereerd ingrijpen van een ‘goede vaderlander’. En dat het zou gaan om een rechtvaardige vergelding. Eerder moeten we hier

denken aan kindsoldaten die nauwelijks de kans hebben gehad hun onschuld te verliezen.

Een fenomeen waarmee menige oorlog tot op de dag van vandaag te maken krijgt. Een oorlog kent alleen verliezers en het ondertekenen van de capitulatie betekent niet het einde van de oorlog. Dit moesten Helmut, Otto, Hubert en Rudi ervaren.

In het bos in de directe omgeving ligt geconcentreerd een aantal ondiepe, kleinere kuilen die getuigen zijn van een reeks kleine explosies ten gevolge van mijnenruimen of geallieerd granaatvuur. Ook een grotere en diepere cirkelvormige kuil die wel eens als springkuil of als kuil voor in grotere omgeving verzamelde explosieven gebruikt zou kunnen zijn. Relicten, sporen in het landschap; stille getuigen met een verhaal.

Bart Beex

ONGEWENSTE BURGEMEESTERS IN ZEELST

Ook kleine dorpen hebben in de loop van de tijd hun opmerkelijke geschiedenissen. Dat geldt ook voor ons eigen dorp, Zeelst. Neem een historisch keerpunt in het verleden, het jaar 1921. De gemeente Zeelst gaat dan op in de grootgemeente Veldhoven. Vlak daarvoor is er nog ‘eventjes’ het burgemeesterschap van Jef Wintermans. De wijze waarop beide gebeurtenissen hun beslag krijgen, is nogal bizar.

Inleiding

Sommigen zullen bij dit verhaal de schouders ophalen. ‘Niks bijzonders, want op die manier wordt de politiek al eeuwen bedreven’, zo luidt misschien hun onverschillige reactie. Maar, als het je eigen historie betreft, die van je eigen dorp, dan, ja dan ligt de zaak toch even anders...Dan komen de feiten onder een vergrootglas te liggen. Bijna een eeuw later zal de invloed ervan zowel in positieve als in negatieve zin nog merkbaar zijn.

De kom van Zeelst rond 1900

Bezuinigingsoverwegingen van de Regering vormen in 1920 de aanzet tot samenvoeging van de dorpen, annex de drie gemeenten Meerveldhoven-Veldhoven, Oerle en Zeelst. Het is grofweg de bedoeling van den Haag om plaatsen met minder dan 3.000 inwoners zoveel mogelijk te fuseren. Het zelfstandige Zeelst telt dan amper 1.500 inwoners. We zijn dus duidelijk een maatje te klein. Een bijzonder voorspel, de opmaat naar een potsierlijke vertoning, staat op punt van beginnen. Maar in Zeelst kunnen ze er niet om lachen.

Burgemeester Jef Wintermans

Aanvankelijk speelt zich een spel af achter de coulissen. De gewone man op de straat heeft daar nauwelijks benul van. Zeg maar gerust geen. Pas als er een heuse rel ontstaat, wanneer Jef Wintermans zich in 1919 in Zeelst aandient, is er de eerste waarneembare deining. Ongetwijfeld is Jef *unne goeie mens*. Hij is immers in de Kempen geboren. Maar toch...

Jef Wintermans

(1877 – 1955)

onderwijzer
landbouwpionier
journalist
politicus

de laatste
burgemeester van
Zeelst
(1920 – 1921)

De landelijke politicus raakt zijn baan als wethouder in Stratum kwijt. Daar heeft de samensmelting, in dit geval van zes gemeenten waaronder Woensel, Stratum en Strijp, tot één gemeente namelijk Eindhoven, iets eerder dan hier (Veldhoven) zijn beslag gekregen. Wintermans is weliswaar nog Kamerlid, maar dat loont niet genoeg. Hij moet er wel iets bij blijven doen. Het liefst ziet de gewiekste Brabander zich burgemeester worden van Zeelst. Toeval of niet: laat die baan nou zonet vacant zijn geworden!

Slim is ie vast en zeker. Zijn eerste gang is er eentje richting de invloedrijke pastoor Kluytmans. Het kost hem weinig moeite om een wit voetje te halen bij het geestelijke opperhoofd van Zeelst, wiens zegen van het grootste belang is. Dan spant hij opnieuw de boog en richt deze op minister Charles Ruys de Beerenbrouck van Binnenlandse Zaken. Bij die bestuurder staat nog een 'tegoedbon' open, welke een flinke tegenprestatie waard is. Ook deze pijl raakt doel. De bon wordt verzilverd, want de minister toont zich welwillend. Jef Wintermans krijgt nu de ruimte om het met de Commissaris voor Brabant i.c. de baron Arthur van Voorst tot Voorst, verder af te werken. Als de baron oppert om er Oerle ook maar bij te nemen, dan gaat de kleine doorzetter daar niet op in. 'Want', zo geeft hij als reden: 'teveel bosschen en ontginningen'. Er wordt niet verder aangedrongen. Voor de merkwaardig kortstondige periode van maar net iets meer dan een jaar wordt de geboren Duizelnaar op deze manier burgemeester van Zeelst.

Wachtgeld

Al gauw gaan de praatjes in het rond. Het zou hem uitsluitend om het zogenaamde wachtgeld te doen zijn. Verbazend is dat niet, met verwijzing naar zijn loopbaan. Wintermans is immers, met de vele relaties op topniveau en z'n functie van Kamerlid, ingevoerd als weinig anderen. Het politieke spectrum is als een speeltuin voor hem. Hoewel de latere eigen memoires die aantijging tegenspreken, heeft de landbouwpionier, annex politicus en voormalig journalist, hier de schijn toch wel heel erg tegen!

Mordicus tegen

Voor wat Zeelst betreft, krijgt het samenvoegingsvoorstel in het vroegste stadium de instemming van de eigen gemeenteraad. Daarmee is de kous echter niet af. Want elke gemeente moet vervolgens - op wettelijke gronden - een commissie samenstellen, die een doorsnee representeert van de plaatselijke bevolking. Als deze speciale commissie van Zeelst tot stand is gekomen, levert de stemming een heel andere, maar wel zeer duidelijke beslissing op: ze verklaart zich mordicus tegen de voorgestelde combinatie. Iemand gebruikt de woorden 'we worden gepakt en gezakt verkocht'. Dan blijkt dat intussen de gemeenteraad van Zeelst omgeslagen is als een blad aan de boom. Ook deze is nu 'tegen'. Uit een bliksemenquête blijkt dat maar liefst 90 % van de Zeelstenaren zich verzet. Het mag kenmerkend heten voor de achterkamertjespolitiek van de heersende democratie, dat de aangevoerde bezwaren volslagen worden genegeerd, als de Tweede Kamer uiteindelijk beslist. Men neemt geen enkele van de democratisch geledingen en hun standpunten serieus. Wanneer sommige Kamerleden toch opmerkingen maken over de gerezen bezwaren, dan wordt dat door de Minister van Binnenlandse Zaken afgedaan als 'lokale na-ijver'. De kamer pikt dat. Wel presteert men het om urenlang te ruziën over de naam van die nieuwe gemeente. De fusie zelf komt echter zonder slag of stoot tot stand.

Er is weinig fantasie voor nodig om je in te beelden dat de plaatselijke bevolking van Zeelst er '*nie kapot van is*'. In mei 1921 treedt Zeelst wettelijk en officieel toe tot het agglomeraat 'Veldhoven', zoals - na de verwarrende discussie - voortaan de verzamelnaam van de aangesloten gemeentes luidt. De nieuwe burgemeester wordt Albertus van Hooff, tot dan burgemeester van Oerle. En Jef Wintermans? Die krijgt zijn wachtgeld, tien jaar maar liefst. Het weegt niet op tegen het overige hartzeer in ons dorp.

Ketelmuziek en ruiten ingegoid

As je verder terugkijkt in de geschiedenis, blijkt overigens dat er al veel eerder verwickelingen zijn op bestuurlijk gebied. De

Leeuwarder Courant maakt er op 15 maart van het jaar 1892 gewag van, dat de betrekking van burgemeester te Zeelst enkele maanden vacant is geweest en dat de Staatscourant de benoeming van de nieuwe titularis nu bekend heeft gemaakt.

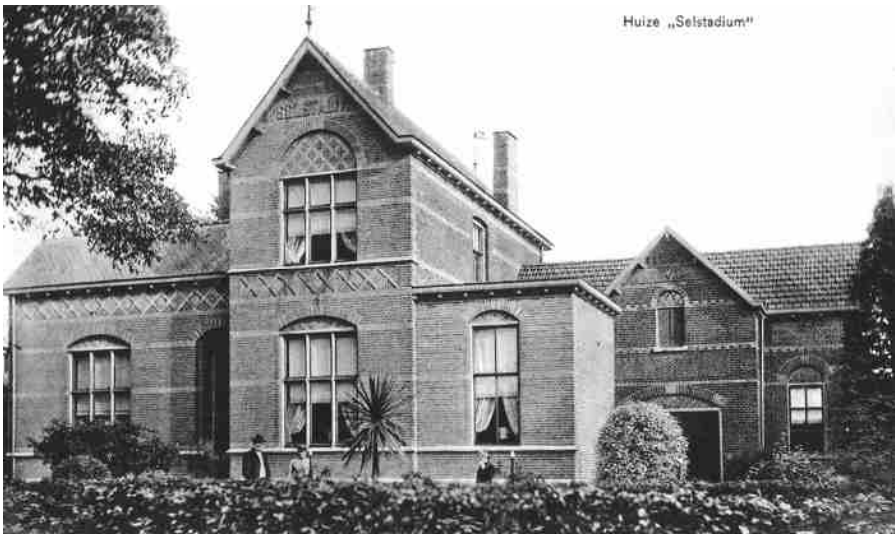

Het eerste huis van burgemeester Janssens

De nieuwe burgemeester Antonius Janssens, is reeds *‘in den avond van denzelfden dag als de benoeming, met ketelmuziek begroet en de glazen werden bij hem ingeworpen’*, staat er in de kolommen. Het is een typerend welkom, voor iemand wiens benoeming regelrecht indruist tegen de bedoelingen van het machtige bastion van de Bazelmansen en de Habrakens. Kerkmeester Jan Bazelmans is immers de beoogde burgemeester. Groot tumult in het dorp!

Amper twee jaar later betreft de nieuwbakken burgemeester zonder gêne zijn pasgebouwde en statige Selstadium, op de hoek van de

Binnenweg en de Broekweg. Het is een opzichtige poging van Janssens om zijn nieuw verworven status te illustreren.

Selstadium het imposante nieuwe huis

De kennelijke opzet om zich in één klap bij de Zeelster elite te voegen, vormt tegelijk een regelrechte provocatie naar ‘het groot’ van Zeelst! Kort na de oplevering van de villa, ontstaat er rondom zijn persoon wederom opschudding. Nu, vanwege de verlichting bij de openbare weg. Deze is in de vorm van een olielantaarn bevestigd op de boom aan de overkant. Zonder overleg laat Janssens ‘m op de overspanning van zijn eigen toegangspoort monteren. Op vragen van de gemeenteraad omtrent de (on)rechtmatigheid van deze daad, luidt zijn verklaring dat de boom toch moest worden omgehakt en dat de straatlantaarn nu op een kosteloze manier is herplaatst. Je moet maar durven!

Burgemeester Antonius Janssens is begraven op het kerkhof van Zeelst behorende bij de Willibrorduskerk. Het verkeert anno 2009 in slechte staat. Het lijkt wel of de Habrakens en Bazelmansen - vanuit hun fraaie graftombes vlak naast hun rivaal – alsnog wraak nemen.

Het graf van Antonius Janssens op het kerkhof van Zeelst

DE LEGENDE VAN SINT CHRISTOFFEL ONTHEILIGD

We kennen allen de H. Christophorus die in de derde eeuw tijdens het bewind van Decius vermoord werd. Hij heette toen Rebrobus, die zich bekeerd had en daarom gemarteld werd. De beulen schoten pijlen op hem af maar die veranderden van richting en troffen alleen de beulen die zich bekeerden. Ook slangen deerden hem niet en tenslotte werd hij met een molensteen om de hals in een rivier geworpen en verdronk.

In de dertiende eeuw ontstond de legende over hem. Rebrobus wilde de machtigste persoon ter wereld dienen. Daarom trad hij in dienst van de koning maar deze was bang voor de duivel met zijn valse streken. Rebrobus verliet de koning en trad in dienst van de duivel die machtiger was dan de koning. De duivel bleek al evenmin de machtigste, want hij was bang voor Christus die hij dikwijls aan het kruis tegenkwam. Dus ging Rebrobus op zoek naar Hem.

Hij ontmoette een kluizenaar, Cucufas geheten, die hem de raad gaf, pelgrims over de woelige rivier te dragen; hij was er sterk genoeg voor en de machtigste vorst zou er hem voor belonen. Bovendien zou Cucufas hem hierbij helpen met een lantaarn wanneer het 's avonds of 's nachts donker was. Op zekere dag vroeg een klein ventje hem naar de overkant van de rivier te dragen.

Christus op de schouder van Rebrobus

Op pagina 23 staat een houtsnede (rond 1500) van Meester "I.A.M." ook wel aangeduid als "der Meister von Zwolle", of als "de Meester met de schietspoel" (naar zijn signatuur).

In de lijst van Dr. E. K. Stahl (1920) vermeld als Nr. 97.

We kennen het verhaal. In Rosdoek 108 van december 2003 heb ik de heremiet Cucufas die in de legende rond Reprobus' (Christoffels) werk een belangrijke plaats inneemt, zijn plaats gegeven. Het is donker en de rivier is zeer onstuimig; het kleine ventje, met gemak op de schouder gezet, drukt zwaar en steeds zwaarder op de schouder van Reprobus die bijna onder zijn last bezwijkt. Gelukkig heeft hij zijn dikke tak als steun en wijst de kluisenaar Cucufas aan de overkant hem met zijn lantaarn de juiste weg. Met veel moeite bereikt Reprobus de overkant. Dan maakt het ventje zich bekend als Christus over wie de kluisenaar hem zoveel verteld heeft. Om zijn bewering te staven voorspelt Hij dat aan de tak de volgende dag bladeren zullen groeien. Christus doopt de reus Reprobus en noemt hem Christophorus, Christusdrager.

Op allerlei fresco's, houtsneden, schilderijen en andere afbeeldingen vooral in de 15e en 16e eeuw zien we deze scène weergegeven. Op beelden, van hout of van gips, heb ik Cucufas tot nu toe slechts vier keer aangetroffen: in de O.L.Vrouwe-Sterre der Zee-kerk in Maastricht, in de kerken van Neeroeteren(België) en van la Houssoye en Verneuil-sur-Avre(Frankrijk).

Enige tijd geleden kreeg ik een houtsnede uit ca 1500 onder ogen waarop de legende van St. Christoffel verkracht is door de "Meester van Zwolle". Dit blijkt Johan van den Mynnesten (1424-1504) te zijn.

Cucufas achter de boom

Hij is geboren in Schüttorf, 25 km. van Enschede, in Westfalen en in 1464 burger van de stad Zwolle geworden, in die tijd een zeer belangrijke stad en centrum van kunstenaars. Johan is dan al een invloedrijk artiest.

In 2004 heeft het Stedelijk Museum van Zwolle een grote tentoonstelling samengesteld over leven en werk van de “Meester van Zwolle”, nu bekend als Johan van den Mynnesten, die 500 jaar geleden gestorven was. Daarbij werd een catalogus uitgegeven, verzorgd door H. Vrieling. De hierin opgenomen houtsnede noemt hij een doorbraak in de iconografie.

Men kan het beter een ontheiliging, een verkrachting van de iconografie noemen. Immers van de essentie van de legende blijft niets over. Toegegeven, het is een mooie prent, ook zonder Cucufas. We hebben echter niet te maken met een Reprobus die zich slechts met moeite staande kan houden, maar met een ruiter die zeer comfortabel en triomfantelijk te paard zit en wat voor een paard, zijn eigen fraai uitgedost paard. Niets van de moeilijkheden waarmee Reprobus in de legende te maken krijgt, heeft de Zwolse kunstenaar in deze houtsnede weergegeven. Ook de steunstok mist iedere functie. Wat de “Meester van Zwolle” ertoe gebracht heeft de legende zozeer te vervormen is onduidelijk. Dat deze voorstelling nauwelijks navolging gekregen heeft, betekent dat de iconografie geen doorbraak tot gevolg gehad heeft.

De legende is tot in onze dagen niet meer ontheiligd.

Kees Cornelissen

VAN DE BOEKENPLANK

-Frans Debrabandere: Brabants Etymologisch Woordenboek. Uitgave Davidsfonds, 630 pag. zonder ill. Prijs € 39,95. ISBN 978-90-8526-106-3.

De ondertitel van dit woordenboek “De herkomst van de woordenschat van Antwerpen, Brussel, Noord-Brabant en Vlaams-Brabant” geeft duidelijk de betekenis ervan aan. Voor iedereen die veel leest in werken en werkjes van Vlamingen en Zuid-Nederlanders heeft dit boek een groot nut. Te vaak wordt men al lezend op het verkeerde been gezet bij het kennen van de betekenis een woord of van de oorsprong ervan. En te vaak zoekt men elders tevergeefs, zelfs in de Dikke Van Dale.

Nu weten we dat nichelen nagelen, spijkeren betekent.

-Jozef Mertens: Onder invloed van Jan Frans Willems en P. Ecrévisse: 19de-eeuwse mythevorming rond taal, herkomst, handel en wandel van de Kempense teuten.

Uitgave 24 van VZW Erfgoed Lommel 2011. -Luikersteenweg 244 3920 Lommel-, rijkelijk geïllustreerd in full color. 200 pagina's. Prijs € 34,95.

Mertens wil het allerminst fraaie beeld dat Willems en Ecrévisse in het verleden oproepen hebben, definitief de wereld uitbannen. In deel 1 van deze studie beschrijft hij hoe de genoemde schrijvers tot hun negatieve waardering gekomen zijn. In deel 2 geeft Mertens aan waartoe de kortzichtigheid van Juliaan Melchior met zijn boek “De Teuten”(1915) geleid heeft. In deel 3 is een stand van zaken opgenomen van wat er al over de teuten gepubliceerd is en vooral van wat er nog grondig onderzocht moet worden, zoals de ambulante teutenhandel in Nederland in de 16de -18de eeuw.

J. Mertens heeft hiermee een beeld van de teuten gegeven dat de realiteit ongetwijfeld dicht benadert. Bovendien heeft hij dit in een prettig leesbare stijl gegoten, met daarbij de uiterst verzorgde lay-out van Veerle Leyssens.

-T. van de Rijdt-van de Ven en R. Berkvens: Verleden wordt heden, een handreiking voor vrijwilligers in de archeologische monumentenzorg.

Dit is een volledige herziening van de uitgave uit 2005 van afdeling 23, Archeologische Vereniging Kempen- en Peelland (AVKP) van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (AWN). Deze uitgave is te raadplegen op de heemkamer.

-Evert van Ginkel en Leo Verhart: Onder onze voeten.

De archeologie van Nederland. Uitg. Bert Bakker Amsterdam. 334 pag. met veel ill. € 20,-. ISBN 978-90-351-3207-8.

Onder onze voeten, soms een paar centimeter, soms vele meters diep, ligt een deel van onze geschiedenis verborgen, een ongeschreven geschiedenis, samengesteld uit heel veel afval maar ook uit spectaculaire schatten. Samen vormen ze een belangrijk deel van de erfenis van de mensen die honderden, duizenden of zelfs honderdduizenden jaren geleden het gebied bewoonden dat nu Nederland heet. Allerlei perioden komen aan bod: Gezichten uit de steentijd, Van oerbos naar akkers en weiden, Rijkdom, elite en macht bij Kelten en Germanen, Graven naar Romeinen langs de Rijn, Graven in de stad, en nog veel andere perioden.

Een fraai boek om in fases rustig door te nemen, ook voor de liefhebber-amateur.

-Paul Spapens en Will van de Ven: Hemels Brabant, fietsen langs religieus erfgoed in Brabant.

Uitgave KNR (Konferentie Nederlandse Religieuzen), 226 pag. met ill. in kleur. Prijs € 14,95.

In dit boekje worden 5 fietsroutes beschreven met velerlei informatie over de streek: 1. De omgeving van Eindhoven. 2. Langs musea en kapellen in de noordelijke Peel (Uden, Gemert, Handel). 3. Van Heilige Driehoek naar krachtbronnen in Breda. 4. Hemelse Halteplaatsen langs de Maas (Grave, Velp, St. Agatha). 5. Naar Peerke Donders, trappisten en volkskathedralen.

De geboren verteller Spapens heeft zijn grote kennis van onze provincie op een heel prettige manier op papier gezet en wel zo dat

iedereen die meent de eigen streek goed te kennen toch nog allerlei bijzonderheden kan ontdekken.

-Jo Claes: De vele gedaantes van Maria. Uitg. van Davidsfonds 2011. 420 pag. met veel illustraties in full color. Prijs € 34,50. ISBN 978-90-77942-50-5.

De meer dan 500 afbeeldingen van Maria uit de Lage Landen heeft Claes in 7 rubrieken onderverdeeld: 1. Maria als kind. 2. De geknielde Maria. 3. De liggende Maria. 4. De staande Maria. 5. De zittende Maria. 6. De zwangere Maria. 7 De zwarte Maria.

Van iedere Maria-verering in stad of dorp in het genoemde gebied wordt een korte beschrijving en een foto van de Moeder Gods gegeven.

De registers volgens de namen van Maria en volgens plaatsnamen vergemakkelijken de zoektocht aanmerkelijk. Een pracht van een naslagwerk.

-Jan van Oudheusden: Verhalen van Brabant, geschiedenis en erfgoed in tien tijdvakken. Waanders uitgevers, 2011. 304 pag. met veel illustraties. Prijs € 22,95. ISBN 978-90-400-7780-7.

De lange en bewogen geschiedenis van wat nu Noord-Brabant is, heeft veel sporen nagelaten. In het landschap, in monumenten, in voorwerpen en documenten, en natuurlijk ook in de herinnering van mensen. Sporen als het vorstengraf van Oss, of een Blijde Inkomste. Maar ook de middeleeuwse kastelen, de neo-gotische dorpskerken, de Aardappeleters van Van Gogh of de Philipsfabrieken in het hart van Eindhoven. Samen vormen ze het erfgoed van Brabant, en samen bepalen ze de culturele eigenheid van deze provincie en haar inwoners.

Van Oudheusden heeft in een aantal boeiende verhalen de geschiedenis van onze provincie tot leven gebracht, volkomen anders dan zo vaak in zogenaamde standaardwerken gebeurt, en toch op een manier die de historicus waardig is.

Kees Cornelissen

- T. Vlemmix: Die van Zeelst, Een onbuigzaam volk. 226 pag. met ill. in kleur en zwart-wit. Verhagen Grafische Media, Veldhoven. Prijs € 18,-. ISBN 978-90-809771-4-3.

De uitgave van het boek; Verloren dorp, Het Zeelst van vroeger, uitgegeven in 2008 was een groot succes. Omdat er nog zoveel verhalen uit vroegere tijd op de plank lagen, besloot Thieu dat het tijd was voor een tweede boek. Het begint in 1921, wanneer Zeelst als zelfstandige gemeente ophoudt te bestaan en opgaat in de groot-gemeente Veldhoven. Die van Zeelst zijn het er niet mee eens maar wat moeten ze. Thieu verwoordt heel mooi de verhalen die hij heeft genoteerd bij 'oude' Zeelstenaren. De eens zo populaire Zeelster dorpskomieken Janus Harks en Siraar de Wit staan in het voetlicht. In het boek komen ook de grote verenigingen uit Zeelst met een rijke historie aan bod, zoals de harmonie, voetbalvereniging UNA, de gilden en bijzondere volksfiguren die van deze verenigingen deel uitmaakten. Verder wordt er een impressie gegeven van het (boeren)leven, zoals het er in Zeelst in de vijftiger jaren van de vorige eeuw, aan toeging. Het boek is rijkelijk geïllustreerd met een honderdtal foto's, sfeerbeelden uit het verleden. Verkrijgbaar bij de Boekenlegger in Eersel en Bruna in Veldhoven.

Piet Vermeulen

Kapittelstokje

In Rosdoek 137 staat bij het artikel Willem van 't Hof, volksdichter en beeldend kunstenaar, een copie van de studentenkapel in Eersel. Deze is echter van Jacques van Samkeeck, een jonge vriend van Willem, en werd opgenomen in "Vrijheid aan de Run" en niet in "Gepalmde Rog".

Kees Cornelissen

HEEMKUNDIG ALLERLEI

In museum 't Oude Slot in Veldhoven, is in het 4^e kwartaal van 2010 een kleine tentoonstelling gewijd aan “geneesheiligen”. Met toestemming van het museum zullen we er een elftal in de loop der tijd portretteren.

CUNERA VAN RHENEN

De verhalen die de ronde doen over Cunera hebben geen enkele historische basis. Toch hebben mensen uit de verhalen over haar leven en sterven zo'n kracht geput, dat Cunera met recht een volksheilige genoemd kan worden.

Cunera, prinses van York, ging als een van de elfduizend maagden onder aanvoering van de heilige Ursula op pelgrimsreis naar Rome. Op de terugreis, ter hoogte van Keulen werden ze

aangevallen door de Hunnen. Van de elfduizend maagden overleefde alleen Cunera. Zij trad in dienst bij de man die haar leven gered had,

Radboud, heer van Rhenen (een plaatsje ten zuiden van de Utrechtse Heuvelrug). De heer kreeg grote bewondering voor het ijverige en devote meisje. Alunda, de vrouw des huizes die dit niet kon verkroppen lokte, samen met een dienstmaagd, het meisje in een paardenstal. Daar wurgden zij haar met een doek waarna ze samen het lichaam in de stal begroeven. Cunera wordt aangeroept bij hals- en keelziekten en omdat ze begraven was in een paardenstal geldt ze als beschermster van paarden en huisvee. Op afbeeldingen heeft ze als attribuut een palmtak in de hand ten teken dat ze maagd en martelares was.

Er zijn ook prenten, zoals de hier afgebeelde, waar op de achtergrond twee scènes uit haar leven staan. Een verbeeldt het verhaal dat de

paarden weigeren de stal te betreden waar Cunera begraven ligt en de andere toont de huisvrouw en de dienstmaagd die met een doek Cunera wurgen. Een kroontje op het hoofd van de heilige verwijst naar haar adellijke afkomst. Soms staat ze afgebeeld met een of meer sleutels in de hand. Ze mocht namelijk bij afwezigheid van de heer van Rhenen het beheer voeren over de burcht en dat wekte natuurlijk de jaloezie van beide vrouwen op. Tijdens de reformatie gingen de relieken van Cunera van Rhenen, waar nu nog de schitterende laatgotische Cuneratoren staat, onder andere naar Bedaf bij Uden. Later zijn ze naar Berlicum en Heeswijk verhuisd. De feestdag van Cunera is 7 juni. De plaatsen in Brabant waar Cunera wordt of werd vereerd zijn: Bedaf, Berlicum, Beugen, Hedikhuizen, Heusden, Heeswijk, Kaathoven en Vorstenbosch.

*Walter Willems
museumvrijwilliger*

CHINEES-INDISCH-RESTAURANT

美華酒家

"MEI WAH"

5503 BK VELDHOVEN
Burg. v. Hoofflaan 83-89
Tel. 040-2534732
Fax. 040-2547073

5615 AB EINDHOVEN
Leenderweg 86
Tel. 040-2117557

Dagelijks geopend van: 11.00-22.30 uur
Exclusieve accommodatie voor Uw:
partijen - familiediners - lunch of diner met
zakelijke relatie - personeelsavonden - etc.

de MuzenVal

S.c.c. "de Muzenval" beschikt over diverse zalen die geschikt zijn voor vergaderingen, cursussen, bijeenkomsten, voorlichtingsavonden, workshops etc.

Ook heeft scc "de Muzenval" een theaterzaal met 350 zitplaatsen waarin alle faciliteiten aanwezig zijn voor uw bedrijfsvergaderingen of seminars.

Bovendien kunt u in de gezellig ingerichte foyer na afloop nog een drankje of hapje gebruiken.

sociaal cultureel centrum "de Muzenval"
Dijk 7 - 5521 AW - Eersel - Tel. 0497-515997 - info@muzenval.nl